

РАДА

газета політична, економічна і літературна
ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.
Рік третій.

Адреса редакції і контори:
у Києві, Велика Підвальна вул. д. 6,
біля Золотих воріт.
Телефон редакції 1458.
Телефон друкарні 1069.

Умови передплати на р. 1908.

на рік	на 6 м.	на 3 м.	на 1 м.	на 1 м.	на 1 м.	на 1 м.	на 1 м.	на 1 м.	на 1 м.	на 1 м.
100	50	25	12	12	12	12	12	12	12	12

Років передплатники можуть виплачувати передплату частками, в 2 строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб., в 3 строки: на 1 янв. 2 карб., на 1 февр. 2 карб. і на 1 марта 2 карб.

За границю: на рік 11 карб., на шість місяців 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 к., на 1 міс. 1 карб.
Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця.
За зміну адреси 30 коп.

Авторі рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу. Редакція може скорочувати і змінити статі; більш статі, до друку негодні, переходять в редакції 3 місяці і видаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються.

Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

Умови друкування оповісток:

За рядок петіту попередю тексту або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз.

Приймається передплата на рік 1909

на українську політичну, економічну і літературну газету (рік видання четвертий)

РАДА

яка виходить у Києві що-дня, окрім понеділків і днів після свят, українською мовою по програмі звичайних великих політичних газет.

Напрямок газети неупартійний демократично-поступовий

Особливу увагу РАДА звертає на місцеве життя провінції.

Власні кореспонденти в столицях і по всіх значніших містах України

РАДА має в Державній Думі і Державній Раді кореспондентів

З 1-го Януаря розмір газети поширюється

Передплатники, які виплатять всі гроші (6 р.) за рік чи одразу, чи в розсрочку, можуть одібрати, доплативши 2 карб.

ДОДАТОК:

М. Аркас: Історія України-Русі

на веленому папері, багато ілюстрована (210 малюнків і портретів, 9 карт у фарбах, 4 родоводи), в розкішній оправі з англійського коленкору оздобленій золотом. Книжка ця коштує з оправою і пересилкою в окремому продажу 4 р. 75 коп.

Ціна РАДИ з приставкою і пересилкою в Росії:

на рік	на 6 м.	на 3 м.	на 1 м.	на 1 м.	на 1 м.	на 1 м.	на 1 м.	на 1 м.	на 1 м.	на 1 м.
100	50	25	12	12	12	12	12	12	12	12

Передплату на рік можна виплачувати частками в такі строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб.; в 3 строки: на 1 янв. 2 карб., на 1 марта 2 карб. і на 1 мая 2 карб., або по 1 карб. що місяця на протязі першого півріччя.

Пробні числа надсилаються даром.

Адреса редакції і головної контори: у Києві, Велика-Підвальна вул., д. 6, біля Золотих Воріт.

ТЕЛЕФОН 1458.

Редактор М. Павловський. Видавець С. Чикаленко.

ТЕАТР

ЕЛЕКТРО-БЮГРАФ ХРЕЩАТИК 27 проти Проріані

Завше тільки всі кращі новини.

Програма на 4 відділи. **ГЕЙЗЕРИ** в Ісдолостонській долині (в Америкі). РАДИ ЙОГО, (мелодрама з дійов. життя). БЕНВЕНУТО ЧЕЛЛІНІ, (драма з серед. віків). ЧАРІВНА ШПАГА та СКУЧАЮЧА ПРИНЦЕСА, (феєрія в фарбах). БЛУНАЮЧА ДУША. Припосіблення електричної сили через 100 літ. НЕЗВИЧАЙНИЙ ВИПАДОК, (фарс).

Виставка картин однієї з 2 ноябрів Хрещатик, 58. Плата 40 к., учні 20 к. В день відкриття 1 карб. 4-498-10

Дальше чергове число „Ради“, вийде у неділю, 23 ноября.

За одхиленою заслоною.

Позавчорашнє засідання Думи було дуже прикре для міністерства, як для вартвого „закононости, порядка і права“ в державі. Позавчорашній день був днем, коли представникові міністерства, товаришові міністра Макарову, прийшлося давати Думі отвіт за те, що дється й криється часами за заслоною, по темниках тих куктів, що звуться „охранными отдѣленнями“. Колись, за часів першої Думи, заслоно було одхилено рукою бувшого товариша міністра, а потім члена першої Думи, князя Урусова, і показано нічим неприкрито, голу правду. Страшна була вона. Узрівши її, чимало людей, до того часу сліпих, прозріло і одразу зрозуміло багато такого, що попередю їм було не втямки, або чому вони раніш не няли віри.

Позавчорашнього дня знову краєчок заслоно було одхилено. На черзі стояла справа про вчинки охрани в Вільні. Вони відомі. Військовий суд у Вільні судив революціонерів за те, що вони перевозили тайком через границю зброю. На суді виявилось, що це робили агенти охрани, що вони самі підкупляли сторожу на границі і провозили зброю, щоб потім ловити на приманку легковірних людей. Факт провокації настільки був очевидний, що військовий суд визнав вчинки охрани беззаконними і небезпечними для армії, бо вони роззрашували салдати. Справу було передано головному військовому суду. Товариш міністра Макаров послав до цього суда листа, в якому написав, що нічого беззаконного у вчинках агентів охрани не бачить.

Правда, що знову визирнула з-за заслонок, вразила навіть третю Думу і вона наважилась за приводу вчинків вільської охрани залити міністерство. Д. Макаров одповідав Думі, що він не певен, чи був самий факт провокації, бо найголовніший свідок в цьому ділі жид, та ще й до того контрабандист. Що ж до другої частини запитання, як само міністерство ставиться до провокації, то д. Макаров одповів, що на думку міністерства провокація є злочин і міністерство забороняє агентам допускатися його. Як що ж вона така де трапляється, то міністерство карає за неї винуватих і дає слово, що й на далі завжди каратиме.

Що буде,—то ми ще побачимо. Але, що вже було і що зараз є,—то ми вже добре і не раз бачили. Історія перекривних нами останніх трьох років рябіє фактами провокаційних вчинків агентів політичної поліції. До цих страшних сторінок, писаних слізьми й кров'ю жертв спокуси, за останні часи додано чимало цікавих і не менш страшних сторінок з історії діяльності агентів поліції так званої „наружної“, а чи часто доводилося нам чути про справедливу кару, що повинна була, здається впасти на голову винуватих? Тяжке, сумне минуле, як і не менш тяжка й сумна сучасність навряд чи можуть свідчити про те, що міністерство тільки веде боротьбу з провокацією, коли люмічає її у вчинках своїх агентів. Не може воно служити і запорукою, що й на далі провокації не буде. Віри в це не тільки бракує нам, її не було і серед чле-

Відомого в Росії

демонстратора **Р. Штремера.**

нів навіть третьої Думи. Бо коли двічі голосували октябристську формулу переходу до чергових справ, то обидва рази вона проходила дуже й дуже невеликою більшістю голосів. Факт характерний. Віру в депутатів Думи до своєї категоричної заяви про боротьбу міністерства з провокацією д. Мар-ов підтвердив власними руками, як це дуже добре довів депутат Макаров.

Петербурзькі листи.

III. Ще про парастасників.

Чи помічали ви, читачу, в українських громадських діячів або навіть і недіячів, а емібріонія діяча те, що називають в медицині hyperestesi-єю („повышенной чувствительностью“). Коли ні, попробуйте хоч трохи необережно торкнутися самолюбія Іх і „діяч“ моментально скрутяться, як поселянин—буде гвалтувати, слиною пінити, пригадає вам про свої патріотичні заслуги і роботу на користь рідного краю. Коли ви мали необережність сказати ще, що його робота нікуди не годиться або робиться—як мокре горить, він вкїнець образиться і зовсім залеже на піч. Не думайте, що це останнє він і справді зробить вам низість. Ні. Залеже він не через те, що ви його так тяжко образили. А через те просто, що це звичайна і дуже зручна для його натурі позиція, з котрої він тільки випадково вийшов і вернутись до котрої вже давно шукає нагоди, як безрога діри в окопі. А за вашу часом цілком справедливо критику, з якою в душі й сам може щиро згодується, він вчепиться як вош до кожуха, щоб хоч чимось перед своєю совістю виправдати своє „залляжу“.

Український „громадянський діяч“—це особлива порода. Як во дні они польська шляхта холадчова вживала свого veto чомо тільки для того, щоб заявити про свою особу, про свій гонор, так і в нашій землі наші діячі холадчові виголошують своє гонорове „залляжу“.

Мораль цієї прелюдії така, що в статті про „молодих діячів“ я мав необережність наступити на гіперестезіювати нагнітку українським емібріонам. Я писав там про все українське студентство. А найтяжче образившись мої петербурзькі земляки, справедливо рішилиши, що в даному разі позировали для нариса ніхто инший як вони ж. Я мав на думці більше студентство тих університетів, що існують на території України. А сусідів тільки по дорозі зачепив. Але сусіди найдужче розсердились. Кажуть, що де-кого з них моя замітка ніби то так розколдила до роботи, що вони рішили „заллягти“.

Я певний в тому, що цього не буде. Але коли люди тяжко ображаються, то треба вже щоб було хоч за що. От як Іх і рішів це раз пошарпати, допекти їм до живих печінок.

Страх як люблю людей шарпати. Особливо тут на півночі. Тут навіть наших палких земляків опановує якась медвежа хвороба: не то сплячка, не то старечий маразм. І коли Іх не розборюєте, не пошарпаєте по людському, то вони так собі і просидять цілу зиму, смочучи лапи по по своїм лігвам.

батьошк та селян, що не дбають про нужди нищої та вищої української школи. І часто ті нарікання приходиться чути навіть од тожог таки студентства страшенно нетерплячого.

Що ж тут говорить і свать докори якому-небудь Данилові або Гаврилові з Волни чи з Поділля, коли люди найбільше в цьому заінтересовані пальцем об палець не хотять вдарити, щоб довести до кінця почату вже справу.

І мені здається, що перше ніж ображатись, треба спокотувати свої гріхи, од них же перший єсть гріх перед українською наукою.

Склад професорів петербурзького університету значно змінявся в порівнянні з торішнім. З університету вибув такий українофоб, як проф. Соболевський. Його місце заступила така людина називачийно авторитетна і надзвичайно симпатична, як академік Шахматов. І я певний, що коли б студентство петербурзьке не чекало, поки міністр народньої освіти Шварц сам змилується запросити для них на кафедру якогось відомого українця, а уперто вимагало од професорської ради докладно розглянути Іх петіцію і дати докладну відповідь, тоб результат уже такий чи инший давно міг бути.

Другий пункт шарпання ось в чому. Зараз при міністерстві народньої освіти редакується новий університетський устав. В нарадах міністерства мають голос і ректорі петерб. та моск. університетів проф. Боргман та Мануйлов. Наряди тягнуться вже трохи не третю неділю і це не скоро мабуть і скінчаться. Може бути, що те, що буде внесено в міністерський законопроект „по настояню“ вищезгаданих професорів або буде додано до нього як „особое миїніє“ буде мати велике значіння при обміркуванні його в Думі. Ми певні, що замовить зараз слово в тих нарадах про нужди української науки нікому. Самі професори не догадуються. А між тим, коли б таке слово було вимовлено, воно мало б велике значіння в Думі. Бо тоді легче було б оборонити наші інтереси і другим: тоді може б і вські думські невігласи в цій справі восприяли б глас.

В Західній Європі, особливо у славянського студентства, життя-виробило особливий спосіб „воздїяствія“ на таких професорів, як Боргман і Мануйлов—меморій. Студентство пригноблених націй в тих випадках користується кожним способом, щоб нагадати про себе. Але наші молоді парастасники і тут більше мабуть покладаються на сердобольність та догадливість Шварца ніж на власні сили. Ну що ж, помагай біг.

Багато можна було б прикрити і куцателньних інтерпелляцій поставити молодим „діячам“—можна було б запитати, напри, на якої мари вони гальмують справу з виданням української студентської газети, коли у самих ні шеляга в кешені, ні робочих рук не має? Чом не відкривають філій свого товариства „Україно-знавства“ в інших вищих школах Петербурга, чом досі неорганізували з иншими університетськими гуртками систематичного обміну рефератами та иншим матер'ялом, чом не організували зносин з иншими студентськими українськими гуртками для об'єднання українського студентства, чом ще і досі студентська молодь Петербургу зовсім ігнорує ті непорядки, які чиняться зараз в петербурзькому українському клубі, чом не візьмється до адміністрації його як слід та не нагримає, щоб скоріше відкрити його, а студентство має право і змогу це зробити, бо більшість в клубі в його руках—і т. ин. і т. ин.

Але на цей раз досить і цього. Хотілось би мені сказати скільки теплих слів й ще про одно „недомыслиє“ молодих петербурзьких „діячів“, про їх відношення до модного славянського питання.

Славянофільська світлопьяска, що чиниться зараз в Петербурзі, перш усього тяжко одбивається на боках українського народа.

Істинно-руський шовінізм під стидливим покривцем славяно-фільської гімнів співає надгробні пісні над українством. Літом, коли українське студентство Росії і Галичини виражало своїх делегатів на славянський з'їзд академічної молоді, коли представники инших славянських пригноблених націй Іхали на той з'їзд—вони мали на думці між иншим і боротьбу з ось цією славянофільською світлопьяською славян-переможців старших поколінь. І весь з'їзд славянської молоді був користний для нас і тим, що ми мали змогу пізнати на ньому своїх братів славіан—такіх же принижених та покривджених, як і ми

ТЕАТР б. Т-ва ГРАМОТНОСТИ.

Дирекція М. Садовського.

СВАТАННЯ НА ГОНЧАРІВЦІ,

Сьогодні, 21-го нояб., ранком по змешн. ціні, вист. б. 3 д. Квітки-Основ'яненка. Вечером, при уч. Марії Заньковецької, вист. буде: „ЦИГАНКА АЗА“, др. з спів. і тан. на 5 д. Старикого. Поч. вист. ран. о 1 год. д.; веч. о 8 г. Ціна місц. ранком змешн. веч. звич. Анонс: У суботу, 22-го нояб., вист. б. „НАМИЧКА“, др. на 5 д. Карпенка-Карого.

Капельмейстер Густав Єлінек. м.—357 Відповідальний режисер М. Садовський.

Театр „СОЛОВЦОВЪ“

Сезон 1908—09 р. Дирекція Л. Е. Дуван-Торцова.

Сьогодні, 21-го нояб., дві вистави: **КОРОЛЬ** на 4 д. С. Юсевича. Вечером в Вранці, по змешн. ціні, вист. б. **БОРИСЬ ГОДУНОВЪ**, 2-й раз **ИГРА В ЛЮБОВЬ** (Фіорть) на 4 д. Валудького. Бер. уч. д-ки: Валенто, Гоф., Дабич, Матрос, Пасх., Стриш., Чарус, Юрєва; д-д: Болх, Воріс, Дви, Крам, Леонт, Недіа, Руда, Смирн, Степанов. Режис. В. Н. Дагмаров. Поч. о 8 год. веч. Ціна місц. звич. Билети прод. В суб., 22-го, бенефіс Д. Ф. Смірнова. В 1-й раз нова п'єса режис. Імперат. театрів Кн. А. І. Сумбатова (Юліана) **„ВОЖДИ“** на 5 д. В вел., 28-го, вранці свєнт.-лекція. Лектор І. Ф. Кожин. В 2-й раз **„ЛБСЪ“**, ком. Островського. Вечером, пята вистава п'єси Л. Андрєєва **„ДНИ НАШЕЙ ЖИЗНИ“** (Любовь студента) на 4 д. В понед., 24-го, загальнодот. вист.—в 4-й раз 1) **„КАЖДЫЙ ДЕНЬ“**, (НЮ), п. на 3 д. К. О. Димова. 2) **МИНІАТЮРИ ЧЕХОВА**. 1) **„ЗЛОУМЫШЛЕННИ БЪ“** 2) **„ХИРУРГІЯ“**. Готується до вист.: А. Шнітцер—**„ГРАФІНЯ МИЦЦИ“**; Чуж-Чужєвін: **„ИММОРЕЛИ“**, карія, на 3 д. Незабаром відбудеться тільки дві гастролюї званенатого Італійського трагіка **ДЕ ГРАССО**.

347.

Городський театр.

Дирекція С. В. БРИКІНА.

ТРАВІАТА

Сьогодні, 21-го нояб., два спектаклі: **ТРАВІАТА**. Бер. уч. д-ки: Шмід, Леонтьєвський, Вауковський, Дієненко, Козалевський, Рабінов. Поч. о 12½ г. д. Вечером, по змешн. ціні,—**БОРИСЬ ГОДУНОВЪ**. Бер. уч. д-ки: Воронєв, Дельмас, Ратмірова, Ясєновська, Дєла, Карпантьє; д-д: Оршкєвіч, Сєлівин, Браївін, Бочаров, Воссе, Тіконов, Цєсєня, Вауковський, Летичєвський, Дієненко, Козалевський, Рабінов. Поч. в 7½ год. веч. Завтра, 22-го, при уч. арт. Імперат. театр. В. С. Севаст'янова—**„ГУГЕНОТЫ“**. Ціна звич. Билет з штембелем **„СЕЛЬСКАЯ ЧЕСТЬ“** дійсні на „ГУГЕНОТЫ“. 22-го нояб., 23-го, два спектаклі: вранці по загальнодот. ціні. **„СКАЗКА О ЦАРЬ САЛТАНЪ“**, вечером, по звич. ціні,—**„ФАУСТЪ“** (св Вальбург. ночью). 24-го, при уч. В. С. Севаст'янова,—**„АИДА“**. Ціна звич.

м.—339.

ТЕАТР „ИЛЛЮЗІЯ“

ХРЕЩАТИК, 40.

Сьогодні, 21-го нояб., виключно останні нозини: **РИГОЛЕТТО** По сюжетові опера Верді. ВИРУ, з нат. **ЗАЛІЗНІ КАПАЛЬНІ В ІСПАНІ**, з нат. **ЕЛАСТИЧНІ МЕТАМОРФОЗИ**, феєрія в фарб. Визначні ком. кар'єри: **ТИХЕ СЕМЕЙСТВО**, **ІНТЕРВ'Ю З КИТАЙСЬКИМ ПОСЛОМ**. **НАЙМИТИ АКРОБАТІВ**, доклады. а прог.

0—372—1

Україні, мали змогу зблизитися з ними і об'єднатися.

Зараз серед петербургського студентства організуються теж гуртки славяно-філівські. Організуються вони не тільки в Петербурзі а й в інших університетських містах. Хто в них бере участь—для нас не так важко. Важно те, що як од них одійдуть на бік ті, кому б варто було бути в них—студентство пригноблених націй—то вони само собою будуть співати в тон старшим славянофілам. А коли б в них було більше українців та білорусів, через них можна було б голосно протестувати проти того насильства, що зараз хотять заподіяти над українцями хоч би думські полки в спілці з правими славянофілами.

Взагалі поменше треба ховатися по домівках і по більше на світ божий вилізати та частіше нагадувати людям про себе.

Розумні римляне казали—*sussa caveat lapidem non vi, sed saepe cadendo!*

Камінна стіна недовіря до українства за останні часи не тільки не розсипалась, а ще більше розрослась і наслолась. Але й слабенькі краплини нашої роботи зуміють розбити її. Тільки б вони падали не переставачи. З дня в день, з часу на час!

Андрій Горленко.

3 газет та журналів.

З приводу проекту виділення Холмищини обороні «історичної» Польщі відняти далас не тільки в польській пресі, а і в російській. Характерний в цій справі лист надрукував д. Солтис в № 271 «Бирж. Бѣд». «Як би не той факт, що Царство Польського вже більше не існує, а на його місце з'явився «Привіслянський край», то історик повинен би був назвати цей акт (виділення Холмищини) четвертим поділенням Польщі... так трагічно малює справу д. Солтис.

Та тільки не бере він на увагу того факту, що холмищани—корінні українці ще не зовсім зполучились і самі аж кричать проти того, щоб їх і на далі віддавали на поталу всім колонізаторам.

«Слово» (ч. 623) пише про цікаву лекцію, що читав 16 листопада в залі Тенішевської школи посол д. Родичев про «Значіння Росії для славян».

«Весь національний рух XIX століття (в Греції, Германії Туреччині, Австрії і т. и.) був на користь Росії, але російська державна власть далеко не завжди зрозуміла це.

Що ж до будучини славянського питання, то тут можливе таке становище, при якому славяне дивитимуться на Австрію, як на опору сучасного славянства. Коли в Австрії вільно лунатиме вільне славянське слово, якому тепер нема волі в Росії, то натурально, що Австрія зробиться опорою славянства, а моральний авторитет Росії зведеться на нівець. Громадська думка в Росії і державна власть повинні йти поруч з демократичним рухом в Австрії. Коли б громадянство в Австрії було проти анексії Боснії та Герцеговини, то анексія не відбулася б, або відбулася б при умові заведення повної автономії в цих країнах. Славянське питання розв'яжеться не в Бер-

Вони знають свій рідний край.

Здається мені прегарний день влітку на озері чотирьох лісових країн. Люцерн зостав там далеко на березі, а навкруги тільки гори. Прикорді злітаються їх гострі шпиль, суворі скелі понівисали над ними, а самі вони спокійні, величні, могутні. Он відкрилися вони різнобарвним килимом розкішних альпійських пастирків, а он темний одвічний ліс збіг до самісінької води—тихий, тихий. По-над берегом та долиною пишаноється села й міста. Панорама гарна—прегарна, багаті поставали перед очима... чарували нас і знов зникали, аби да ти місце новим, ще крашшим... Милується їм й одпочиває од турбот життєвих, звідкільсь злітає на тебе спокій, і тихо, тихо і ясно на серці. А навколо—жававо і весело: з нами на пароході товклася сила дітей—хлопців і дівчат. То скільки народних шкіль, що роблять маленьку екскурсію рідний озером на тельсплатте. Я мимоволі задивився на живі рухи, блискучі очі, що так і сяють радістю, веселі обличчя маленьких школярів, заслухався оригінальними мелодій швейцарських пісень, що їх співала малеча. Зацікавився я своїми маленькими товаришами подорожниками. Тай чи я один? Всі, хто був з нами, здається захоплені були тією дівторою. І було чого справді.

Ми пливем проз Мютенштейн, велику скелю, що виступає з води,—природний пам'ятник Шіллерові. І одразу—з того, як діти замешталися, а далі стали поважнішими, як силкувалися прочитати слова, що їх вибито на скелі: «Співиці Телья» Фрідріхові Шіллерові—первісні кантони 1859». з того, як більшенькі взялися зараз шось розказувати й вивисити малечі,—з сього усього одразу було видко, що їм'я поетове не чуже їм, що вони добре знають, що зробив він для їх батьківщини і за що поставлено йому того пам'ятника, і що то за первісні кантони... Аж ось в натовпі пронеслося: «Рютлі!» і ось вже заспокоїлось, змовкло... Всі очі звернулися до Рютлі, долини, звідки колись рознісся ніби перший пошук до боротьби за волю... І серед тиші урочища, яка запанувала на пароході, голосно й впевнено розляглись слова, що читав їх один з вчителів.

ліній, або у Відні, а в Петербурзі, Москві та інших містах Росії. Треба пам'ятати, що реакція в славянських південно-східних землях негайно ж одіб'ється і на славянський крайні сходу».

Як бачимо, Родичев тільки натякнув на деякі можливі в будучині комбінації серед славянства. Школа, що газета не дає докладнішого переказу лекції кадетського лідера.

ДЕРЖАВНА ДУМА.

Засідання сімнадцяте (19-го листопада).

Засідання призначено біжучим справам. Кінчається обмірковуванням асігновка на церковно-приходські школи. Од імені кола Димша висловлюється за світську школу й за вільні права духовенства всіх вір заступати конфесійні школи на добровільні жертви парафіян. Гр. Уваров виставляє себе прихильником духовної школи, утримуваної коштом духовенства. Велике вражіння справляє заява 57 селян про те, що церковна школа шкодлива й не потрібна. Лукашіна, що читає цю заяву, переривають вигуки: «брехня, селяне забрали назад свої підписи!» Лукашін одповідає: так забрали, бо ви їх примусили до того! Дійсно, праві селяне злякалися погроз священників і забрали назад свої підписи. Під час голосування асігновки всі праві селяне виходять. Бажаєність асігновки на церковно-приходські школи ухвалюється більшістю 179 проти 120. В меншості голосують опозиція, коло, частина селян та поодинокі октябристи.

Решту засідання присвячено запровадженню земства в Сибіру, Донщині, Астраханщині й Архангельщині. Цікаво зауважити ріжницю в поглядах військового міністерства й міністерства внутрішніх справ на це питання. Представник військового міністерства признає бажаним запровадження земства в Донщині при умові, що дворянам привилеїв не дано буде. Мотив: станичні сходи повстають проти дворянських привилеїв у земстві. Заява генерала Гарфа викликає здивування правих. Пшеградський од імені міністерства внутрішніх справ згоджується на запровадження земства в Астраханщині й Сибіру, але вважає це невчасним, на запровадження земства в Архангельщині він зовсім не згоджується. Мотиви: людности в губернії мало, зменшаться оплати на казенні добра, а в казначейства грошей мало. Ще більш одверто висловився праві. Знавше усіх питаній Тімошкін запевняє, що земство не пустить у Сибір переселенців, отже в Сибіру земство не потрібне. Володимирів воліє дати земство культурним місцевостям закаспійського краю. Проти бажаючости земства в Сибіру голосують самі праві.

Церковно-приходські школи.

Промова Масленнікова.

Масленніков (к.-д.) виголошує довігу промову проти церковної школи. Основні тези його промови такі. Теперішні постанови Думи в цій справі дасть тон усім дальшим працям Думи в справі народної освіти. До скасування кріпацтва і церковно-приходських шкіл, і народної освіти взагалі не було. По скасуванні кріпацтва порядкування всією справою народної освіти було сконцентровано в руках міністерства народної освіти. Церковні школи виникли аж р. 1884. Закон про ці школи не мав ніякого зв'язку з минулим. Він виріс не на чорноземних полях, а на болотах Петербургу, він—вигадка петербургської бюрократії. Закон 1884 р., як продукт реакції, весь пронятий недовірям до громадянства. Селянські громади признають на церковно-приходські школи в шість разів менше, ніж на міністерські. Ріжниця між церковними й міністерськими школами полягає тільки в ріжничій поряку керування. Повстаючи проти асігновки, оратор заявляє, що винуваті не церковні школи, а закон 1884 року.

Промова Димши.

Димша (коло) гадає, що з принципіального погляду вся справа народної освіти мусить бути в руках громадських територіальних одиниць, під загальним доглядом уряду. Державна школа мусить бути єдиною. Конфесійна освіта мусить бути виключно коштом осіб, що належать до данної віри, яка бере на себе влаштування конфесійної освіти. Наприкладі оратор заявляє, що увага еп. Євлогія (див. «Останні Вісті» в ч. 266 нашої газети) про ролі церковної школи свідчать, що ця школа вишла з меж конфесійності й ставить своїм завданням політичну пропаганду, що вже ні в якій разі не може входить в завдання церковних шкіл.

Балотировкою більшістю 179 голосів проти 120 асігновку 4.003.740 карб. на церк.-приходські школи признано бажаною. Виробити відповідний законопроект доручено комісії народної освіти. Формулу еп. Євлогія ухвалено більшістю всіх проти с.-д.

На черзі—заява 35 членів Думи про асігновку 6 мил. карб. на біжучі потреби початкової освіти. Одногосно признається бажаність такої асігновки. Заява передається в комісію народної освіти для виготовлення відповідного законопроекта.

На черзі—заява 77 членів Думи про необхідність запровадження земства в Донщині. Балотировкою пропозиція признається слухною й передається в комісію самопорядкування для виготовлення відповідного законопроекта.

Пропозиція про запровадження земства в Сибіру, Астраханщині й Архангельщині признається також слухною й передається в комісію самопорядкування для виготовлення відповідних законопроектів.

Вечірнє засідання.

Товариш міністра внутрішніх справ Макаров дає пояснення в справі запитання про вільнеску охоранку. Він спречается проти фактичного боку справи. Всі данні запитання збудовані на посвідченнях Гріма. Але не треба забувати, що Грім—контрабандист, жид (шум, сміх). Висловлюються Макалов, Замисловський, Пуріш-евич, Ніселович і Вулат,

причім Макалов виголошує надзвичайно палку й серйозну промову.

Потому починається голосування формул. Гегечкорі од імені с.-д., Мейндорф од імені октябристів, Бобянський од імені к.-д. та інші вносять свої фракційні формули переходу до чергових справ. Послідовно одкидаються всі формули, окріч октябристської, в якій скааано:

«Беручи на увагу категоричну заяву уряду, що факти, вказані в вільнеським запитанні, допущені не будуть, а також запевняння уряду, що він вживе всіх заходів, щоб викоринити зловжитки й реорганізувати поліцію, Дума переходить до чергових справ».

ПО РОСІІ.

Проекти. На розгляд ради міністрів, як прочули «Р. В.», вносять проект заснування міністерства сільського господарства. Проект радить зреформувати і центральний уряд і місцеві органи так, щоб краще розвинена була діяльність відомства на місцях.

Справа з законопроектом про пресу. Новий проект закона про пресу знов переглядали в раді міністрів. П. А. Століпін, між иншим, висловився проти об'єктивного обанування, вважаючи, що цей спосіб не годиться. Що ж до системи карит. Століпін тієї думки, що не слід штрафувати пресу за провинности загальноюгловні та політичні більше, як по 5000 карб. шо-разу. Дуже суворо ставиться він тільки до порнографії в пресі. За порнографію П. Століпін радить карати штрафами більшими ніж за звичайні. (Г. М.)

Московські мошеники. Газети московські все пишуть та й пишуть про результати ревізії сенатора Гарина. До московської панамі причетні не самі тільки чиновники поліції, а ще й люди «вільних професій». Наприклад, ревізія сенатора Гарина здає про діяльність присяжного адвоката д. Тардеева, який близько стоїть до московського градоначальника. Тардееву платилося за поради в справах градоначальства. Хабарі брались не абиякі. Одному чиновникові дано крашу службу за те, що він дав градоначальникові Рейнботові вексель на 30 тисяч карб. На Тардеева не раз скаржилися градоначальникові, але градоначальник на скарги не зважав. Якийсь чиновник дістав за хабаря кожу, якого сам вибрав собі у крамницю. Був ще й такий, що акуратно брав «жалування» від трактирщиків. Хабарники не соромились брати навіть крашанки і хабарі платилися чим тільки можна було. Поліція втручалася в сямій справі, брала участь у шлюбних розлуках, шахрувала на папу портах. Подарунками вищому начальству чиновники заслужували собі крашечкі посади. (Н. Р.)

Шмаков і Плевако. Співробітник «Рул», розмовляючи з присяжним адвокатом Шмаковим, відомим чорносотенником, довідався від його про інтересу балачку його з Плевако перед виборами до третьої Думи. На виборах до Думи ні одна партія не дістала в Москві абсолютної більшости голосів на першій балотировці. Октябрист Плевако подознав тоді по телефону до Шмакова та й каже: «Що ти

маєш робити?»—«Що наші робитимуть, того я не знаю; а що до мене, то я стою, як і перше, проти всіх сполучувань», одповів Шмаков. «Але ж це бо-зна що! Нам треба сполучитися, бо ж наша фізіономія політична за малим не однакова».—«А відношення до жидів?»—«За малим не однакове», одповів октябрист. «Коли так—каже Шмаков,—то кого ж ви дурите?» І Шмаков каже, що він рішучо ухилився від блока з октябристами, а коли не ухилився, то пройшов би в третю Думу разом з Плевако.

Ревізія. З самого початку місяця декабря сенатори Гарин та Вогак зроблять ревізію в кількох губерніях. Які самі це будуть губернії, це буде відомо не раніше, як 1 декабря. Сенатор Гарин ревізуватиме три понадвольтських губерній і віде туди з комісією, в якій будуть чиновники міністерства внутрішніх справ. (Гол. М.)

Подружжя. Кілька років тому московський адвокат К., тоді ще тільки студент, оженився з замолодою, та немолодою вже поміщицею. Спокусився він багатством. Гроші зробили йому кар'єру. За 2—3 роки молодий адвокат придбав собі чималу славу і мав заробітки великі. Жінка набридла йому і К. зробив її божевільною, обанувачив за замір убити його, підкинув їй револьвер і т. и. За це жінку спершу в тюрем посадили, а тоді в дім божевільних. Найшлися такі лікарі, що за добрі гроші визнали жінку К. божевільною безнадійно,—і шлюб було скасовано. К. женився собі вдруге, здецься, з молододою артисткою, а всі гроші нещасної дідкачки—жінки опинилися в його руках. Довго сиділа розвінчана жінка по усіх лікарнях для божевільних, аж поки родичі її не довели, що вона здорова і психіатрами. Тепер це встановлено лікарями—псіхіатрами. Вона подає в суд на свого колишнього чоловіка—адвоката та на лікарів—хабарників. У міністерстві юстиції та в синоді, куди вдалася вона, поставилися до неї дуже добре і справа Але шляхом закону. (Н. Р.)

Педагог. В Катеринбурзі завівся заведений «педагог»—інспектор городської школи Богданов. Інспектором став він недовго і, стаючи ним, казав: «Буду батьком рідним своїм школярам». Та й справді Богданов заходився коло школярів занато же по-батьківському. Не вивчив чого школяр—ляпав йому, відповів погано—потишник. А одному хлопцеві Богданов так дав по виуду, що той аж заслаб, лежить хворий. За це старші школярі бойкотують Богданова і не ходять на його уроки геометрії. Батьки пожалілися попечителів шкільної округи, і тепер робиться слідство. (Б. В.)

Анкета серед студентів. В університеті в Москві роблять тепер інтересну анкету, щоб вивисити діяльність студентських землячств та кас взаємної допомоги. В анкеті стоїть 44 запитання до студентів, якими ініціатори її хотять виявити, як живиться студентству. Результати анкети буде оповіщено. (Р.)

Нелюдське душоубство. В Кисловодській станції на Кавказі жила собі селянська родина Сидоренків. Звечора якось оце недавно зайшло до Сидоренків двоє невідомих людей, що назвали себе підрядниками. Сиділися вони до пізньої ночі,

«Ми хочемо братерським быть народом, всі вкупі йти в пригоді і в біді. Ми хочемо, як предки, вільні бути. Нам краща смерть, ніж у неволі жити! На Бога ми йдатися будем. І людської не боїмося сили!»

І доволі було глянути на дітей, на те, з яким напруженням прислухалися вони до кожного слова, аби зрозуміти, що вони всім серцем поділяють великий заповіт, який з темряви вікіа лунає з Швейцарської долини й розноситься по світу кличучи людей до кращого життя, до братерства та вільности... На серйозних дитячих обличчях можна було прочитати, що вони,—ці маленькі громадяне—школярі,—не зламають його, того заповіту, не зрадять його ідеалам... Почувалося шось міцне, шось єдине непомітними для нас шляхами предків, які вибороли волю, з їх далекими нащадками, що користуються з неї,—почувався якийсь міцний моральний зв'язок між минулим і сучасним.

Аж ось нарешті і Тельсплатте, те місце, де колись ніби височило на скелю з Гесслерового човна Телья. За дітьми не можна потовпитися. І та цікавість, з якою вони роздичалися історичні малюнки в Тельсовій каплиці—справді прегарні!—і повага до розповідок учителів, зацікавлення й замиловання великими легендами славетної боротьби за волю—все це мене дивувало і вчили. Минуле країні—то їх рідне минуле, близько їм знайоме, безмірно дороге! І коли потім ми це раз стрілися з ними на Аксенштрассе, коли потім вони збондили з шоссе і подалися стежками кудись на гору, і до нас якийсь час ще долітали їх дзвічні співи,—я довго ще дослухався до їх пісень, довго ще слідкував своєю думкою за ними. І мені шкода було розставатися з тими дітьми, правдивими синами своєї землі. І прощаючись в думках з ними, я бачив їх через кілька літ уже парубками, струнками, дужими, з очима, що сяють надією, що сміливо дивляться вперед,—я бачив їх молодіжкою живою, розвиненою, енергичною, що вміє працювати, що має певну мету, що здатна стати в обороні прав людини, прав рідного краю. І думка моя мимоволі линула до дому—на Україну далеко... повставали зна-

*) Шлягер. Вільгельм Телья. Наводимо в пореквіді В. Грінченка. ст. 50.

іюмі постаті нашої темної малечі, нашого парубочтва... Саме собою набивалося порівняння, проводилося паралель...

І оте порівняння виникало кожен раз в голові, коли мені доводилося зустрітися з чужою молодіжкою. А влітку, куди не кидала мене за кордоню доля, всюди—і шляхами, і в горах по селах, і в велелюдних містах, на машині і на пароходах—всюди я бачив їх—отих хлопців—жвавих, з яким поглядом, з запаленими обличчями, в одязі, що припала порохом, з торбами за плечима, з ципками в руках. Минув рік, обдули вони екзамени і зараз кидали непривітні мури школи,—йшли шукати ясного сонця, чистого повітря, живого життя! І в тих екскурсій знаходять вони одпочинок дійсний після тяжкої праці, сили нові. Там знайомляться ближче вони, учні, з своїми вчителями і об'єднуються в одну рідну сем'ю. А рідні неагоди, що трапляються підчас подорожі, а всякі несподіванки неприємні, конечно потреба иноді зрестися свого за-для загальною добра—гартують владу, виробляють добрі вадосини, розвивають дух справжнього товариства. Тай сіх днів на матерній лоні природи, коли грудям легко дихати, коли над вами дах—синє небо, коли є змога придивитися до життя кожної рідности,—сіх днів ні за які гроші не купи ти мешканцеві великого міста. Познайомитися самому з географією своєї країни, з її виглядом, побачити її гори, глянути з їх верхів на степи широкі безкраї і темні ліси густі, на срібло рідних рік, на золоту нив плодородних, на убогий села й бучні городи, самому пізнати різноманітну красоту батьківщини, упитися нею,—на се варто віддати свій час і то час—не пропашний. А до того-ж мандрівка дає їм змогу довідатися ближче, як живе, як працює рідний народ, чим поживається він і до чого працює, побачити його звичаї, почити перекази поетичні та легенди стародавні, навчачи мелодичних пісень, напитися мови народної з самого її джерела. А скільки історичних місцевостей здобувають вони, одвідаючи місцевості, що вєславилися якимись подіями, обдівляючись історичні пам'ятники. Якими близькими стануть їм велічні діячі стародавні, якими живим, вскривим в їх голові з'явиться рідне минуле. Та тут

нема чого вивисити—адже про це говорено вже й переговорено—усю ту користь, все то добро, що приносить швейцарським чи яким там дітям—екскурсія—доволі гадати найголовніше—вона дає знання певні докладні своєї країни, знання не сухі, далекі від життя, які вичитують з книжок, а живі, найновіші, яких неможна здобути, не сходявши своєю землею per pedes apostolorum; вона знайомить з рідним краєм, вона дає їм його. І вони його мають, вони знають його, як повинна знати «кожна інтелігентна людина; вони свідомі своїх обов'язків перед ним і перед його народом».

Тим-то за кордоню давно вже визнали велику вату практичного близького ознайомлення з рідним краєм. А у нас? Хіба у нас воно—те ознайомлення—не потрібне? Дівчі, трічі потрібні! Чому—трічі? може спитает хтось. Та тому, що ми знаємо мало знаємо свій край і народ. Та тому, що по великих містах, де найбільше усяких шкіл, по яких знаходиться освіту велике число нашої молодіжкі, людині страшенно зденационалізована і наші діти, наша надія, ростуть «на нашій, не-своєї землі» чужинцями. Все саме їм наше національне—Україна—офіційно заборонено, воно мало відоме. Школа чужа нам,—а своєї біг дасть—чужа і безмірно далека од справжнього життя і які ж відомости про нашу землю, про наш народ дає вона нам Коли ніякш,—то це ще добре. Бо бував далеко гірше—вона вносить плутанину в молоду голову, вона подає тенденційні фальсифікати, вона вбиває любов до рідного краю—почуття природне і потрібне для здорового розвитку людини, як створіння громадського... Не шуайте по школах нашої історії,—бо там коли знайдете згадку про нас—то запевне освітлену з погляду інтелекту другої нації, коли стрінете шось з нашої старовини, побачите якого нашого діляча,—то не визнаєте його—це буде або історичний маскарад або історичний пашквіль. Ми не маємо права на наше минуле і в нас його—після шкільних програм навіть нема. Ви скінчите усякі школи,—і ви можете бути невєгласом, що до географії України; ви мусите вивчити мало не усі повіті й найдрібніші промисли якоїсь Костромської чи Нижегородської губернії!—і зовсім спокійно не знаєте, яка ролля сахарень у нашому сільському господар-

стві, скільки народу з Київщини приміром мусить шукати заробітків де-інде, який відсоток письменних серед української людности, що воно таке Чигирин і т. и. Я не кажу вже, що ви й не поучете про Україну, як про шість, як про край, що відрізняється якимись спільними характерними рисами од інших країн, про край, що має велике значіння в житті всієї держави. Ви можете не знати навіть про існування народу українського. «Живуть тамь малороссы, или хохлы, говорят нарѣчьемъ русскаго языка, сильно испорченнымъ польскимъ вліяніемъ, занимають земледѣльемъ и чумацествомъ, носятъ широкіе шаровары и ѣдятъ галушки съ саломъ». Коли до сіх відомостей додати, що «хохлы-льнвны и хитры»,—то оце й все, що довідається ученик в школі про рідний народ. Етнографія українська—звичай, владча, скарги поетичні, життя, праця і промисли нашого люду,—чи ж до речі згадувати про їх, говорячи про школи на Україні? Правда, можна всі потрібні відомості здобути з книжок,—але ж для того треба і стимул мати—почувати потребу познайомитися з рідним краєм,—і ініціативу не аби яку. Тай чи багато ж тих книжок? А по шкільних бібліотеках то ледві чи яку й знайдеш до того. Мало того—дитина зростає і слова рідного не почує, мова народня буде для неї такою ж чужою, як івсье, що оточає її. Ось чому нам оті-о мандрівки ще потрібніші ніж ніцями.

До того ж всюди по нашій землі роскідано багато пам'ятників історичних, багато зоставалося виразних слідів нашого минулого, які голосніше, зрозуміліше од книжок розкажуть дітям—про долю України, розкажуть, «хто ми? чий сини? яких батьків?». Сила пам'ятників, на які слід подивитися, які треба обов'язково знати, з яких можна багато де-чому навчитися. А хіба мало у нас є гарних місцевостей—з здоровим повітрям, з чистою, пресоурою водою, розкішними краєвидами,—якими б пишались інші народи і яких у нас не знають,—де можна одпочити душою і тілом, місцевостей, які конче треба одвідати тому, хто хоче зрозуміти красу своєї України... Ну, а життя, яке справжнє життя нашого народу, живе вде отам-о по-за високими мурами офіційної школи своїми власними шляхами,—сучасне

п'ючки горілку, що принесли з собою. Федот Сидоренко, господар хати, запросив цих людей почувати. Коли ця семья пошла, душогуби взяли з сіней сокиру, та й заходилися „працювати“. Першого вбило 60 літнього діда. Йому сонному розрубали голову. Навіть не скрикнув старий. Бабу зволікли з неї і на долівці розрубали голову. Федот крикнув: „Гвалт! Рятуйте!“ Тоді душогуби узялися рубати й його сокирою. Прокинулася тоді сестра Федорова і з переляку сновигала по хаті. Розбіянки вхопили її і прикончили на місці, а Федот прикинувся мертвим і цим способом врятувався. Убивши дівку, душогуби позатудили вікна подушками, засвітили світло та почали нищорити по скринях. З однієї скрині взяли 100 карб. Тоді повминалися, допили горілку, замкнули хату замком знавору та й пішли собі. Через два дні арештовано двох людей; в одному Федот Сидоренко визнав душогуба. Зветься він Горнишев. Це втікач каторжника. Як привели його в поліцію, то люде мало не роздерли його на шматки; поліція насилу вдержала юрму від самосуда. (Б. В.)

ПО УКРАЇНІ.

У Києві замість вислання на 3 роки в Архангельську М. Бистрицькому, що сидить зараз у луганській тюрмі, дозволено на той же час виїхати за кордон.

Випущено на волю після трьох місяців висідки при луганському уч. Степуру, що арештований був за те, що, удаючи з себе агента охорони, взяв на вулиці постового городового й зробив з ним трус у студента Степановича.

Відгуки горішніх розривів в університеті. Студенти університету, що торік брали участь в університетських розривах, 3-го листопада і на котрих наложено було штраф в 3 карб., тепер одижують при участю сутки, коли не хотять платити грошей. Таких „неплательщиків“ більша половина.

Вісті з суда. Смертні приговори. 19 листопада в київському воєнно-окружному суді Леона Скавінського, якого обвинувачувано по 102 ст. карн. зак.— за належність до польтавської групи анархістів і по 279 ст. XXII кн. св. воен. пост.— за кілька розбійських нападів, за убивства то що,—приговорено повісити.

Того ж дня в київському воєнно-окружному суді розглянуто і справу селянина Федора Рогового, якого обвинувачувано по 113, 119, 1627 ст. карн. зак. і 279 ст. XXII кн. св. воен. пост.— за розбійські напади в с. Молчані (на Поділлі) на дома священника Городського та ксьондза Кухарського. Розглянувши цю справу, суд признав Рогового винним і приговорив його повісити.

В київському окружному суді 19 листопада розглянуто справу студента Р. Соболевського, що обвинувачувався в замахах убити свою молоду А. Кунц. Приговор свій у цій справі присяжні засідателі постановили аж в 4 год. ранку, признавши Соболевського, що зробив він свій вчинок нічого не памятаючи, і виправдавши його.

Каря на смерть. Учора, 20 листопада,

на Лисій горі скарано на смерть трьох: Я. Клименка та І. Каная, яких було київським воєнно-окружним судом приговорено повісити за напад на дім священника Імшенецького в с. Собичові (на Чернігівщині), і третього Неая, засудженого на смерть за розбійство на Київщині.

Сварі в земських школах. Головне управління в справі місцевого господарства повідомило п.п. губернаторів, що питання про приймання євреїв у земські школи розглядатиме спеціальною обраною для цього комісією під проводом міністра народної освіти.

Літературно-музичний ранок. Сьогодні, 21 листопада, о 1-й годині дня, в народній аудиторії (Бульв. Кудрявська, 26) відбудеться літературно-музичний ранок для дітей. Збір під егіду на збільшення фонду дитячих мандрівок імені М. І. Козаковича.

Народний концерт. Сьогодні, 21 листопада, увечері, в народній аудиторії (Бульв. Кудрявська, 26) відбудеться тридцять перший народний концерт товариства залогових початкової освіти.

3 Київщині. Крадім у шпиталі. Нещодавно оше в г. Васильківці обкрадено місцеву земську лікарню. Розбійник замки у дверях коло 2 складів з речами, зодді забрали де-що належне лікарні й приватні речі, головним чином одіж,—усього на суму коло 150 карб. Тепер адміністрація лікарні опинилася в дуже прикрому становищі, бо ті хорі, що вичували хотять усе виплатитись, не мають на переміну одяжу й примушені лежати ще в лікарні. Крадіжки ніхто й не спостеріг у лікарні, бо дежурний служник саме тоді накладав лід для хорих і хоч бачив якогось чоловіка, але подумав, що то один із стражників, приставлених пильнувати хорих в'язнів. (Dz. K.)

Розірваний усмиритель. В Умані у цірку в бенефіс усмирителя звірів Вожі зійшлося сила людей. Коли оркестр програв марш, усмиритель посміхнувшись заїзв в клітку. Першим він випустив з вагона льва, який і став ходити по канаті. Але от якось лев схвибувся й впаів і розлючений кинув до усмирителя. Схопив Вожі за шию, повалив його додолу та почав гризти обличчя. В цірку счинився страшний переляк; усі кинулися на двір, почалися гістерії. Тимчасом лев усмирилася Вожі, У звіря заходилися стріляти з браунінгів і тільки аж за сороковим вистрелом він випустив з пащі свою жертву й ускоктив у свій вагон, де його зараз і заперли. Кинулися тоді до нещасного усмирителя, а він ледає живий був, геть пошарпаний, пошматований. Одвезли його в лікарню, але другого дня вранці він і помер. Справжнє прізвисько усмирителя—Ів. Жеребилов; йому було всього 25 літ. Поранений лев через півгодини ж іздох. (Од. Н.)

Бешкет. В г. Черкасах цими днями побито киями чоловіка А. Денгу, який тепер лежить присмерті; мало надії, щоб вичував. Виявилось, що на чолі тої шапки, що чинила бешкет, був парубок Андрій Дубина. (Од власн. кор.)

3 Волинні. Цікава справа. В декабрській сесії окружного суду в г. Заславлі, між иншим, буде розглянуто справу бундючного начальника місцевої тюрми Унгевітера, що обвинувачується в близорізисті та вкрадіжках грошей. Близорізисті Унгевітера було в тому, що він як служив ще начальником тюрми, то впорядив

торжественний похорон своєї собаки, яку незумів підстрелити. (В. В.)

3 Поділля. Проти монополії. Сільська громада в с. Струги, ушійського пов., постановила клопотатися, щоб з нового року в Стругах закрито було монополію „Союзники“. В м-ку Тернівці, гайсинського пов., заклався під'оділ „союз руського народа“. Проводирі „союзу“ дійшли до того, що поруч школи на двох стовпах прибили величезну на блясі свою таблицю. Таблиця ця й досі стоїть і захищує подорожніх та ярмаркових людей, які все спляються коло неї, щоб довідатися, що воно за цяцяця виставлена на показ добрим людям. (Од власн. кор.)

3 Поділля. Слабування людности в Кременчуцькому повіті усе збільшується й збільшується. Кір, шкарлатина та обкладка (дифтерит) особливо лютоють в погребанській, кринківській, глобінській та галицькій волостях. Зареєстровано, як повідомляє „Полт. Гол.“, шось коло 800 хорих. Чимало й помирає. Так дуже розходиться пошесть того, що не вживається ізоляційних заходів і дуже рідко вживають дезінфекції.

3 Херсонщині. В справі про „гурійську республіку“, як повідомляють з г. Одеси, до відповідальности було притягнуто 13 чоловік. Але один з підсудних Іван Гоготідзе був утік, і справу про його на суді відкормлено. Тепер Івана Гоготідзе уже піймали. Одеська судова палата переслала увесь матеріал що до його справи тифліській судовій палаті ще на дослід.

Економічне життя України.

Сіяння трави на Харківщині дуже поширюється. До сіяння трави беруться й селяне. Так, селяне старобільського повіту звернулися до Харківського товариства сільського господарства, щоб воно купило у ІХ 850 пуд. льдери та 800 пуд. костра. Про дещо ж уже й зроблено.

Торговельне значіння Одеси. Опріч продуктів, згаданих у попередніх замітках, через Одесу вивозяться також дуже багато непрямої м'ясої вовни. Р. 1907 з Одеси було вивезено 102 тис. пуд. в загальному числі 180 тис. пуд. впряженої вовни, вивезеної з цілої Росії. Треба також згадати про значну кількість виваженої в овій, що виважено з Одеси за кордон, про досить значний вивіз лісу, шкур, риби, мінерального масла та инш. Не можна нехтувати також того, що Одеса до заведення порто-франка в Надамуриші була головним поставляком усіх головних продуктів для Далекого Сходу. Й коли порто-франко в Надамуриші буде скасовано, то грузоборот одеського порту знову зросте на кілька мільйонів пудів на рік.

Зізд мумолів. У наступному декабрі місяці в гор. Вініці (на Поділлі) відбудеться зізд мумолів-подоланців. На цьому зізді, між иншим, міркуватимуть про те, щоб обрати й від себе делегата на всеросійській мумолівській зізді в Петербурзі, який має відбутися в фебралі наступного року.

Кооперативний рух. Деркачівське товариство сільського господарства ще зовсім молоде та незале, а тим часом уже встигло в дещому проявити свою діяльність і селяне ним дуже доволіли. Поки що т-во придбало дві

рядкові сівалки. Найостаннішим заходом його єсть впорядкування оше недавно „свята древопосадження“. За Деркачів, на північ є давні сівалки піски і т-во сільського господарства збирало шось карб. з 70 грошей на подарунки дітворі, в управителя казенної ферми випрохало дерева—сосни, акації, тополів та й впорядко там „свято“... Весела дітворя радо працювала коло посадки дерева.

В с. Воронькові, переяславського пов. (на Полтавщині), селяне організували позачкрово товариство. Рокі 1907 фундаторів т-ва було 29 чоловік; вкладок внесено було на 3,672 карб., а позичок видано на 7,390 карб. 76 коп. Прибутку т-во мало коло 600 карб.; за позичені гроші беруть 10 проц.

В м-ку Ілліціях, липовецького пов. (Київщина), цими днями одкрито позачкрово-ошарпане товариство. До т-ва люде залюбки пристають.

3 життя „Провсвіт“.

3 Київської „Провсвіти“. Сьогодні, 21-го, у залі Демієвської чайної в 6 год. вечора, відбудеться сьома популярна лекція шкільно-лекційної комісії т-ва „Провсвіт“ у Києві. Читатимуть „Про пошестні хвороби“ ч. І. Лектор д-р Ф. П. Лукьянов. Відхід для всіх безплатний. На лекції показуватимуть зразки мікроскопа і картини чарівного ліхтаря.

В українському науковому товаристві.

Сьогодні, 21 листопада, в помешканні музикально-драматичної школи М. Лисенка о 12 годині дня відбудеться засідання статистико-економічної комісії при історичній секції товариства. На цьому засіданні д. В. Кошовий прочитає свій доклад „Із статистики про Київ“.

3 життя вищих шкіл.

Гурток студентів-холмчанів в університеті. 19 листопада увечері відбулася в університеті загальні збори „гуртка студентів-холмчанів“. Обговорювалась діяльність гуртка за минулий рік і програма діяльності в біжучому році. Друга загальна збірка відбудеться завтра, 22 листопада.

В Петербурзькій політехніці. 15 листопада відбудеться організаційні збори студентів-українців. На зборах було намічено загальні риси діяльності гуртка. Діяльність цю можна коротко характеризувати як працю на користь рідному українському народові. Для здійснення свого завдання гурток визнає за потрібне вивчення мови українського народу, його побуту, економічного становища та инш. Ухвалено на цих зборах завести зносини з вищими українськими громадами, що існують по вищих школах, і обрано тимчасову комісію, якій доручено скласти статут студентської громади на петербурзькій політехніці.

ОСТАННІ ВІСТІ.

(По телеграфу та з газет).

Парламентські відгуки.

ПЕТЕРБУРГ, 19. Гр. Уваров, кадет і соц.-демократ внесли в Думу запитання про саратовського єп. Гермогена. В головному запитанні зводиться ось до чого: Останніми часами єп. Гермоген і, з його прикладу, саратовське духовенство одверто виходить за межі законної діяльності духовенства, втручається в справи громадського й адміністративного врядування, прислелюдно й різко критикує діяльність урядових агентів. Єп. Гермоген в братськом листку дозволяє собі висловити й обвинувачення, що викликають сварки й обурення поміж населенням.

Октябристи на екстремній нараді вимагали від гр. Уварова, щоб він забрав назад своє запитання. Офіційний мотив: вчинки єп. Гермогена належать до церковної сфери; єп. Гермоген відповідає за зламання канонів перед синодом, але не перед урядом. Запитання зменшує авторитет вишого ієрарха церкви. З тих октябристів, що підписали запитання, троє відмовились, але гр. Уваров свій підпис лишив. Таким способом, він офіційно вишив з складу фракції октябристів і фракція зробила постанову вважати Уварова виключеним. З кадетів через який час відмовився дати свій підпис Маклаков.

Є чутка, що Пуришкевич готує нове запитання: на якій підставі в Думі Державній сидять депутати, що офіційно називають себе соц.-демократами. Пуришкевич пропонує виключити їх з Думи.

В кулуарах переказували сьогодні, що вже була готова постановою відкликати з Першої полковника Лахова. Тепер, з огляду на запитання соц.-демократів, постановлено його не займати.

Праві депутати не хотять дати журналістам поясненя в справі про своє відношення до сулу над Гр. Бродських.

Діяльність уряду та адміністрації.

ПЕТЕРБУРГ, 19. Як повідомляє кореспондент „К. М.“, сьогодні київського генерал-губернатора В. А. Сухомлинова призначено на посаду начальника генерального штаба. В початку декабрія він має лишити свою теперішню посаду.

„Бирж. Вѣд.“, потвержуючи цю чутку, переказують, що замість В. А. Сухомлинова в Київ буде призначено дворцового команданта Делюліна. По иній версії— замість В. А. Сухомлинова буде Рененкамф.

„Нов. Русь“, потвержуючи звістку „Ръчи“ про те, що вже зроблено постанову про одставку одеського генерал-губернатора Толмачова, повідомляє, що в Одесі буде зроблена ревизія.

„Саратовській Вѣстник“ оштрафовано на 1,000 карб. за статю з приводу промови Кривошеїна, виголошеної в Думі.

Є чутка, що на посаду київського генерал-губернатора буде призначено генерала Клейгельса.

ОДЕСА, 19. Для слідства про вбивство городоаним офіцерів з Височайшого наказу командировано генерала Пантелеева.

Шкільні справи.

ПЕТЕРБУРГ, 19. В петербурзькому університеті студентам юристам відмовлено

життя того народу, про який діти наші читають менше, ніж про італійців,—хіба не треба хоч іноді трохи ближче поставити до його тих, хто з часом житиме й працюватиме серед сього самого народу і повинен би розуміти його й працювати для його? Отже метою таких екскурсій, таких шкільних мандрівок по Україні,—є близьке, живе ознайомлення з рідним краєм в його минулому і сучасному.

І зараз, підкреслюючи велику вагу екскурсій взагалі, ми вважаємо їх річчю безперечною потрібною і практично можливою. Безперечною потрібною—особливо тепер, коли ми не маємо своєї власної школи, коли мусимо боротися з чужими могутніми впливами, доводити й боронити своє національне існування. Практично можливою,—бо навіть уряд—міністерство освіти—ставиться більш менш прихильно до шкільних екскурсій,—і не використувати цієї нагоди, сього могутнього засобу познайомити учнів з своєю землею і своїм народом,—це буде наша вина, наш гріх, наш сором. Тим лаче свої й зробити се легко. Конечне, найкраще й накорисніше було б учням робити ці свої мандрівки пішки, але коли через свої причини—брак добрих доріг то що—се не з руки, то до послуг екскурсантам—повсюди пароходи та залізничця... І до того дешеве, бо приміром на машині з учнів-екскурсантів беруть тільки чверть ціни. Помешкання звичайно теж можна мати здебільшого дурно—по школах залюбки й приймають і вітають товаришів—гостей. Отже організація цього діла не вимагає великих коштів... Треба тільки трохи ініціативи, любови до діла, бажання використувати обставини для національного розвитку учнів—і се все. Та куди ж їхати? Взирніть наокоути і вам справді трудно буде дати відповідь на се питання—куди їхати,—але се залежатиме од емпотвас de richesse. Діясне, скільки екскурсій—легких до виконання, дешевих, цікавих і корисних з погляду недологічного!

Перш за все Київ—з його численними пам'ятниками старини, соборами, монастирями, музеями, з його багатим історичним минулим—минулим усього нашого народу—з його садами, горами, печерами й крайовидами. Який се невичерпаний скарб для бєсід живих про рідну історію, про її славу, її горе, про великих

людей свого краю. Які розкішні й ілюстрації до шкільних лекцій, до читання. Одвідати Київ—се обов'язок кожної української школи. Я й не кажу вже про учнів—княів, яким просто сором не знати свого рідного міста і його великої ролі в давньому житті країни, а сього можна досягти тільки шляхом безпосереднього ознайомлення з стародавнім Києвом. І для кожної української школи—в першу голову мусить їти близька знайомість з своїм рідним містом, з його старовиною, з його сучасним,—се ж постулат здоров'я педагогіки.—Невеличка поїздка Дніпром у Вишгород та Межигір'я дасть киянам змогу подихати чистим повітрям, нагадає про давній княжий період нашої історії, викличе перед очима могутні тині з запорожських могил Межигір'я, колишнього монастиря вільського.—Ще ближче знайомити учнів з киянкою давниною, з будівництвом та киянкими сварками подорож до Чернігова,—а національний музей Тарновського введе їх в історію козацьчини—героїчної боротьби за віру і вільність...—Катеринослав,—з його музеєм Поля, з порогами, а далі з Хортицею дасть змогу придивитись до того, як жило, як боронило права рідного люду славне лицарство запорозьке, знайомить з культурною міссією Запоріжжя і нарешті з сумною історією Новоросії та її найвидатнішими „героями“.—Полтава викличе згадки—поруч з силою инших—про один з найдраматичніших епізодів нашого минулого—Полтавський бій... та його наслідки.—Величюю епопеєю Хмельницьки повіє на вас з-понад берегів Росії у Вільд-Церкві, згадаються сумні часи руйни, з'являться перед вами могутні образи Мазепи та Палія, лишне життя польського можновладства та історія зросту її земельного багатства.—Про теж робота зуватимуть розкішні сади Софіївки в Умані—і тут же зараз сам Умань наведе сумну паралель з „хлоспської“ історії—останній акт боротьби нашого народу за крайшню долю—страшну гайдамаччину. Чи треба ще і тут казати про повинність кожного свідомого українця поклонитися великій могилі мученика за правду, натхненного пророка нашого національного відродження, могилі Т. Шевченка біля Каніва... Нам згадується якою радістю, якою надією сповнили серце кілька слів—

простих, темних, що їх записали у книжці на могилі в давні, темні роки „школярі з своїм учителем“. Коли ж то прийде той час, що кожен учитель вважатиме за обов'язок поведсти туди—на гору високу над Дніпром своїх учнів?!

Ці місяці зараз спали нам на думку, а скільки ще городів на Україні, які зможуть багато, багато розповісти цікавого про свою старовину, про минуле України, про долю колишню своєї околиці... І повсюди поблизу знайдеться місце, що відзначилося якоюсь історичною подією, що зв'язане з спомином про якогось славетного діяча, якийсь пам'ятник, гідний уваги й пошани. Для шкіл південної Київщини, приміром, таке значіння мають монастирі Чигиринщини та Черкащини: прегарне лісове повітря, чарівна місцевість і історичні зразки—все це повинно притягти до них школі багато школярів. Далі—сам Чигирин, столиця гетьманська, Суботів з Богдановою церквою. Мешканцям Житомира легко одвідати братерські могили забордованих за волю—у „святій“ Кошлі... І так повсюди. Та не саме тільки минуле притягає нашу увагу, коли ми впорядкаємо екскурсії. Сучасне життя нашого народу також, як ми казали вже, кличе до себе. Тим-то учням треба одвідати, скажемо, сахарно або копальні вугля чи що, глянути хоч раз на тяжку працю по заводах та під землею, на її умови економічні, моральні і гігієнічні, зирнути хоч одним оком на найголовнішу промисловість своєї околиці—цього вимагає елементарне розуміння завдань педагогіки, а до того й робити се легко. А то просто йдіть і ведіть своїх учнів на один день, на один тільки вільний день на село вхопити свіжого повітря лісу та поля, заглянути до убокої мужицької хати, послухати рідної мови, рідної пісні, подивитись самому, з чого і як живе рідний люд... Ми й не кажемо вже про те, які гарні наслідки може мати доша екскурсія—наприклад, Дніпрор чи Дністром. Я піймаю за своїх юнацьких вранців, як захопила мене „Поїздка вь южнуу Росію“ Афанасьєва-Чужбинського; як проковтнув я записки Дністрового туриста (зветься М. К.) в давній „Кіевской Старині“; як тягло мене неперемежно самому побачити мальовничі береги Дністра, що чарує усіх своєю красою. Ми не згадуватимемо вже про

більші мандрівки, наприклад в Крим, що освітлює б колишні відносини України та Сходу, або в Галичину,—екскурсію дуже бажану з погляду національного, бо вони вимагають і більше коштів та заходів, а остання може стрінути ще й деякі перешкоди... Конечне conditio sine qua non пожиточности таких екскурсій являється відповідна їх організація. Перш за все їм повинні керувати люде садовмі (а до них і мова), що можуть дати потрібні пояснення, використувати матеріал, досягти своєї цілком певної і виразної мети. Тим-то бажано б було, щоб кожному таку мандрівку попережала одна-друга лекція, яка б виснарила її завдання та освітлювала б питання з історії, географії, етнографії то що, котрі зможуть—і повинні—виникти в голові учнів. Тільки вислухавши отаку лекцію та це прочитавши після вказівок учителя книжку або дві про цю же справу,—школярі будуть як треба приготовані до подорожі і зможуть поставитись до неї серйозно та ясно уявити собі її педагогічне значіння. Се так звисно в ідеалі, а де до його далеко,—там можна спершу обмежитись розмовами учителя з дітьми підчас самої екскурсії. Коли ці розмови вести більш-менш систематично, коли вони обхоплять головні питання подорожі й дадуть цікаві пояснення, коли до того учні уважно вислухають ті оповідання проводиря,—то й це вже великий плюс. Ми не можемо зараз навіть уявити собі усі корисні наслідки, які можуть мати екскурсії для розвитку і поширення нашої національної справи, але, нам здається, і тепер кожному видно,—що коли це діло вийде в життя, то воно повинно мати благодійний вплив на душі і розум нашої молоді. І ми певні, раз посягне зерно дасть багатий урожай.

Самому познайомитися з пам'ятниками нашої старовини, одвідати місця, що відзначились подіями в нашій історії, що зв'язані з тим чи иншим нашим історичним діячем, збудити історичні спогади і ясніше уявити собі минуле, своїми очима побачити усю красу рідного краю, придивитись до сучасного становища нашого села, прийти до серця його горе, напиться сцілою криницею рідного слова—з невичерпаних криниць народного духу—це річ потрібна і корисна нашим дітям. Вона мусить

розворушити думки про колишню долю свого краю, вона мусить виразно поставити перед очима, що по-за тісними мурами зденационалізованої школи—є шось, що голосно говорить про стародавні славі часи, є шось, що доводить самостійну історичну культуру, є нарешті життя національне народне, яким неможна нехтувати, яке розвивається, хоч програми шкільні й могли б його знищити... Екскурсії оті повинні будувати пам'ятники в стародавности, поагу викликати до них, будити любов ширю, діяльно до рідного краю, до його народу, бути імпульсом до читання та студій!), бути школою живою, вільною і мати наслідком своїм—розвиток національної самосвідомости.

Правда, справа організації таких екскурсій по певній обміркованій програмі викличе багато питань,—обговорення й розв'язання яких можливе тільки тоді, коли цим ділом займаються українська преса, коли воно стріне симпатії серед учителів, коли до його визнаються й інші товариства просвіти. Що ж до нас, то ми мали на меті тільки подати до відомости громаді нашої кілька спостережень, порівнянь та прикладів. Ми хотіли тільки підкреслити, що організувати ці екскурсії і скористуватися ними для розвитку нашої самосвідомости—то обов'язок українського учительства. Ми хотіли в цій справі звернути увагу—і товаришів, і суспільства—на ролі вчителів-українців в сучасній школі, в школі такій, якою вона є зараз. А це лиш частина—і частина незначна—великого і складного питання—що може і повинно зробити зараз наше свідоме вчительство по російській школах, сучасних для української національної справи... С. Волох.

* Гляньки ж і шкільні бібліотеки (та й не самі шкільні, а й громадські теж) мусять задовольняти те задоволення рідними справами. Адаже тепер ми маємо вже чимало популярних книжок історичних. Та з вичном, що подують географічні відомости про Україну можна налічити в рос. літературі кілька. Нам пригадується зараз: 1) Афанасьєв „Чужбинський“. Поїздка в Юж. Росію. 2) Рекалю. Земля і люде т. V. 3) Вольф. Житовищана Росія. т. V. 4) Рельвальд. Земля і єя народи. Европа. 5) „Росія“ подь рад. Семеновна т. VII —Малоросія усе книжки, які дають взагалі досить повний огляд укр. історії. Тут до речі може бути зазначити певну потребу показати систематичного читання для самосвідомости—скавати б розроблених програм українознавства.

продовжити строк полукурсового іспиту. Загрозжує забастовка.

Рада професорів лісового інституту видала правила, якими скасовано предметну систему. Студенти схвильовані. Схликається збірка.

Міністр народної освіти Шварц видав постанову, якою забороняється всім учням вищих шкіл участь у всяких товариствах. П. А. Століпін на цю постанову не пристає.

ОДЕСА, 19. Поступове студентство зробило постанову бойкотувати студентські вечірки, з огляду на те, що в число розпорядників увійшли не вибрані, а призначені студенті-академісти та союзники. Ректор Левашов листами до редакції місцевих газет запрошує громадянство підтримати вечірку.

Судові справи.

ПЕТЕРБУРГ, 19. В справі про цусимську панаму всіх виправдано. Грошовим позовам відмовлено. Оборонні прохали виправдати обвинувачених, вважаючи всю справу влітку бюрократичної вакханалії, що довела до Цусими.

Присяжні виправдали Гайсинського, якого обвинувачено в підробленні атестата реальної школи. Він пояснив свій вчинок тим, що йому хотілося вчитись.

Бувшого бакинського пристава Аршенського за вбивство двох арештованих приурочено до арештантських рот.

З діяльності Рейнбота

ПЕТЕРБУРГ, 19. Річчя переказує цікаві відомості про те, як збирався жертви на „поліцейський приют імені Рейнбота“. 25.000 карбованців подарували хазяїні публичних домів, 25.000—лазі, клуби та ресторани, 2.000—старовіри, найбільш давали грошей євреї. Цікаво, що було чимало жертв від асенаторів.

За кордоном.

ТАВРИЗ, 19. З огляду на непорозуміння, що повстали через поділ голосів, вчора було обрано нових членів енджумена. Обрано 6 купців та 4 духовних.

ТЕБЕРАН, 19. По містиві знову наділено примірники шахового бестхата, яким повідомляється, що меджиліси, небажаного для шаріату, подаровано не буде. Російська та англійська місці вдалися знову до уряду з протестами з цього приводу.

Література, наука, умілість і техніка.

Нові книжки. У Львові вийшли з друку такі книжки: 1) „Кость Паньківський. Кооперация, її ідея, задача і значення. Відбитка з ювілейного „Альманаха віденської „Сіни“, виданого в 40-літню річницю заснування товариства. Накладом автора: 2) „Не будьмо наївни“. Відбитка з часопису „Народне Слово“. В цій книжечці вказується найпевніший шлях, яким галицькі русини мають йти, щоб стати в ряді інших могутніх народів світа.

Нове видання. Д-ві К. Михальчукові під його редакцією дозволено видавати у Львові нове періодичне українське видання: „Записки українського наукового товариства в Києві“. Виходитимуть „Записки“ 4 рази на рік.

Вийшло з друку 11 ч. українського місячника „Економіст“, органа краєвого союзу ревізійного. Зміст цього числа: В. О. Тотоміанець: Принципи і теорія кооперативу (кінцею буде).—Міжжі капіталізму в сільському господарстві (далі буде).—Внесене п. Т. Войнаровського і тов. в справі відвоження селянської посілості (кінцею).—А. І. Роль жінок в кооперативному руху в Англії.—Кредит по співкоштовників.—Обіжник краєвого союзу ревізійного у Львові до союзних товариств заробкових і господарських з дня 30 листопада 1908.—Новинки.

Підручник календарик на рік звичайний 1909 вийшов цими днями у Львові; річний ІХ, ціна 20 сот.

Публічні лекції по історії України. Проф. Еварицький в Катеринославі прочитав 3 публічні лекції в залі комерційного зібрання. Перша лекція відбулася 13 ноября на тему „Внутренній стрій запорожського війська“. II лекція 14 ноября „По запорожським пелишам“ і III 15 ноября „Україно-руське козацтво в історії“. Ця третя лекція прочитана українською мовою.

9 декабря н. ст. в Англії святкуватимуть 300-ліття з дня народження поета Джона Мільтона. На передодні в британській академії на честь Д. Мілтона буде урочисте засідання. На кошти британського музею вийде ювілейне видання важливіших творів Мілтона, а 15 декабря в одному з лондонських театрів виставлено буде його п'єсу „Samson Agonistes“.

Міста України. Мислі і враження. Під таким заголовком молодий польський літератор, співробітник місцевих і варшавських польських газет, д. Тадеуш Михальський видав у Києві цими днями польською мовою нарис сучасної української літератури. Докладнішу рецензію на це видання сподіваємося подати пізніше.

Бібліографія.

Серія третя видавництва „Час“. Юркевич О.—„Непорозуміння“.—Золя Е.—„Безробіття“.—Голстий Д.—„Гаси вогонь, поки не розгорівся“.—Моравська З.—„Смерть“.—Педро де Ново Кољсон.—„Гроза Міністерств“.—Додє А.—„Остан-

ня лекція“.—„Свинячий син“ (японська казка).—„Лєся Українка“.—„Одно слово“.—Тургенєв І.—„Бірюк“.—„Розегер П. „Приятелі“.—„Народний Календарь „Час“ на 1909 рік“ (по-за серією).

З цієї третьої серії тільки двоє оповідань належить українським авторам; решта—переклади з російської, французької, німецької, еспанської і польської мов.

З оригінальних українських оповідань маємо тут „Одно слово“ Лєси Українки. У всій серії це найкраща річ і формою своєю, і змістом. Талановитий автор зумів чудово змалювати примитивну психологію дикунів і показати ту глибоку прирву, яка одокремлює його од культурної людини. Думаємо, що читач, на якого видавництво „Час“ рахує, думку автора зрозуміє і знайде те „одно слово“, якого бракувало тубольцям з півночі.—„Непорозуміння“ д. Юркевича написано просто і цікаво.

З російських авторів тут зустрічаємо двоє оповідань: „Бірюк“ Тургенєва і „Гаси вогонь, поки не розгорівся“ Толстого. Друкуючи згадані оповідання, видавництво „Час“ бажало цим взяти участь в святкуванні двадцяти п'яти роковин з дня смерті Тургенєва і ювілею Толстого. Переклади зроблено до ладу; часом, але дуже рідко, зустрічаються русизми („норвотів“).

Решта брошюрок також цікаві. Особливу увагу звертає на себе оповідання Додє „Остання лекція“. Тут перед нами ціле ельзаське село, що знайшло і гаразд зрозуміло те „одно слово“, якого немає у дикунів Лєси Українки. Найслабша річ між усіма цими книжечками—„мазурська легенда“ Моравської „Смерть“. На нашу думку, тільки на користь пішло б серії, коли б, замість цієї брошюрки, було видано щось цікавіше. До кожного оповідання, окрім двох річей народної творчості—„Смерть“ і „Свинячий син“, додано коротенькі біографічні відомості про автора його.

„Народний Календарь“, окрім звичайних відомостей, що по таких книжках зустрічаються, дає ще кілька коротеньких інформаційних заміток: „Тарас Шевченко“, „За що становитимуть пам'ятника Т. Шевченкові“, „Про американську Україну“, „Про українську школу“, „Український театр“, „Українська пісня“, „Про ліси на Україні“, „Про переселення“, „Про кооператив“, „Про холеру“, „Прішпічка проти телю на худобі“, „Весняні роботи в пасіці“. Для тих, хто зацікавившись яким-небудь з цих питань, хотів би докладніше познайомитися з ним, зроблено вказівки на відповідну популярну літературу.

Взагалі ця серія книжечок видавництва „Час“ робить приємне враження. Видко, що молоде симпатичне видавництво ставить себе до свого завдання серйозно і свідомо. На всьому виразно помітно печать інтелігентності. Вибір оповідань гарний. Видавці більше всього звертають уваги на літературний бік справи і зуміли дати читачеві не якийсь-там сурогат, але справжню літературу і змістом серйозну, і формою такою назви достойну. Крім того, намір дати за дешево ціну (1—5 коп.) українському читачеві з народу твори кращих письменників з чужих літератур—річ дуже корисна і слушна: це допоможе такому читачеві, хоч в невеликій мірі, познайомитися з чужим життям, і впливатиме на розвиток літературного смаку серед нашого народу.

Переклади зроблено завше дуже старанно, часом талановито; дуже рідко трапляється з літературного боку нещодавні місця.

П. Єфремов.

Нові книжки, надіслані до редакції.

Редакція прохає ш.п. авторів і видавців заслати свої видання на рецензію. Останні містяться в газеті незабаром після одержання книжки. Реєстри нових книжок містяться в газеті щотижня.

Альманах-Календарь для всьох на 1909 г. Видавництво „Разумъ“. Саб., 1908, ст. 222, ц. 20 коп.

Додє А. Остання лекція, оповідання малого ельзасця. Перекл. з французької. Вид. „Час“. Київ, 1908, ст. 15, ц. 3 коп.

Запорожець, календар для народа на рік звичайний 1909. Уложав д-р Травлявський і Іван Чурей. Коломия, 1908, ст. 224, ц. 70 сотників.

Золя Е. Безробіття, оповідання. Вид. „Час“. Київ, 1908, ст. 15, ціна 3 коп.

Кољсон Педро де-Ново. Гроза міністерств, опов. Вид. „Час“. Київ, 1908, ст. 12, ц. 2 коп.

Моравська З. Смерть, мазурська легенда. Перекл. з польської. Вид. „Час“. Київ, 1908, ст. 8, ц. 1 коп.

Народний Календарь „Час“ на 1909 рік. Вид. „Час“. Київ, 1908, стор. 42, ціна 10 коп.

Розегер П. Приятелі, оповідання. Пер. з німецької. Вид. „Час“. Київ, 1908, ст. 12, ціна 2 коп.

Свинячий син, японська казка. Видавн. „Час“. Київ, 1908, ст. 8, ц. 1 коп.

Сельско-хозяйственная хроника александрійського, едсаветградського і херсонського уездовъ херсонської губ. за июль—августъ 1908 г. Вид. херсонської губ. земської управы.

Толстой А. Гаси вогонь, поки не розгорівся, опов. Перекл. з рос. Вид. „Час“. Київ, 1908, ст. 24, ц. 4 коп.

Тургенєв І. Бірюк, опов. Перекл. з рос.

Вид. „Час“. Київ, 1908, стор. 23, ціна 5 коп.

Українка Л. Одно слово (оповідання тубольца з півночі). Вид. „Час“. Київ, 1908, ст. 12, ц. 2 коп.

Юркевич О. Непорозуміння, опов. Вид. „Час“. Київ, 1908, ст. 12, ц. 2 коп.

Театр і музика.

Городський театр.

„Демон“, оп. на 3 дії і 6 карт. муз. Рубінштейна. Benefis d. Андрєва. На багатьох сценах ведеться такий звичай, що в свої бенефіс артисти ставлять ті п'єси, де є для їх найвигодніша ролі, яка то п'єса сама в собі, на це не звертають великої уваги; так ведеться й на київській оперній сцені. Партія „демона“ є безумовно одна з найкращих в репертуарі д. Андрєва, але „Демон“, яко опера, вже прожив свій вік. Після солов'ячого схочеш гіркого;—почувши раз шедовир російської та чужоземної музики (Римський-Корсаков, Мусоргський, Масовен, Оффенбах та інші), неурвимо прислухавсь до таких невдалих архаїзмів як „Демон“. Все майже, з початку до кінця, гучно, грубо, надто грубо, демішувато, сказати б, і дзвіничок і барабану, всього потроху, а взагалі гарного, художнього зовсім мало.

Д. Андрєв вів партію в яком, ліричній тоні; „демон“ його викликає до себе ще своєзуття, яко страдник, але на мою думку, цей „демон“—занадто людина, занадто безсилый. Всі арті агучали гарно.

Прекрасна Тамара—д-ка Черквська.—Міцний, чистий як криштал, оброблений голос дається покійний бажанням артистки... справжньої артистки, яка в „заграту“ партію виносить так багато свого. Немає ні одного „оперного“ жеста, ні одної шаблонної гримаси—є щирість, темперамент, пластична, мінлива, є велика художня смак, (ночь тепла, ночь тиха) драматична чистий, щирый (сцена II, карт. над труном князя).

Сінодала сівав д. Махін. Голос артиста агучав гарно і невеличку партію свою він провів так, що людина судяче шрєме вражіння.

Вездоганним Гудалом був д. Боосє.—Ніякі виваювачі не виділялись з загального непоганого ансамблю.

От хор тільки неймовірно верескливо та різко вигукє свою „славу творцю“ в пролозі. Просто у вухах лящить і все forte, і все forte жадного воаусє, в інших місцях хори агучали краще. Оркестр під орудою д. Палідана зробив все можливе, щоб „недзячна“ музика робила, як найкраще вражіння.

Бенефіціант одержав силу квиток, також д. Черквська мала 2—3 букети. Театр за вивинком де-ніколь місяць в партері був повний. Вітали гаряче і довго.

Н. Трикулевська.

Український вечір у Львові. Сьогодні, 21 ноября, в залі „Народного Дому“ у Львові має відбутись український вечір співу і гумору д-ра Л. Лопатинського, тєнора й рєчитатора, при участі д-ки З. Лопатинської, піяністки, учениці проф. Скушидьського. Програма вєчора складаться з пісень, балад та арій оперових та декламаций гумористичних творів найвидатніших українських письменників.

Спєнткаль німецької „Прєсвіта“. Завтра, 22 ноября—драматична секція київської „Прєсвіта“ виставляє під режисєрую артиста Г. І. Матковського Ібенєву „Нору“ в українському перекладі. Нагадуємо нашому громадянству, що ця вистава, окрім цілї художньої, має ще й матеріальну ціль, бо грошове становище нашої „Прєсвіти“ зараз дуже скрутне і в т-ва нема грошей на його культурно-просвітню роботу.

У вівторок, 25 ноября, в театрі т-ва „Грамотности“ українською трупною М. К. Саловського буде уряджено виставу на користь „Київського товариства взаємної допомоги фершалів та фершалок“. Виставлено буде „Зимовий вечір“, М. Старицького та „Запорожець за Дунаєм“ Гулака-Артемєвського. Бюети на цю виставу продаються в аптечному магазині А. Н. Довбиша (В. Васильківська вулиця, № 13).

30 і 31 декабря в театрі „Солонцовъ“ відбудеться дві гастролі Сарі Беріар з її власною трупною. Виставлено буде пієси: „Орленокъ“ та „Шутя“.

ДОПИСИ.

(Од власних кореспондєнтів).

М. ПАВОЛОЧ, сквирського повіту (на Київщині). Вже з рік буде, як у нас заснувалося товариство потребителів. Здавалося, що десято тисячами людности нашого містечка можна буде справу цю повести швидко, та не так воно вийшло. Ще в августі сього року відбулися збори членів товариства для виборів членів правління. За голову зборів було обрано д. Х., який провісив збори, швидко захотів їсти і сказав присутнім, щоб вони пождали, поки він піде повечєряє, а тоді вже провадитимє збори далі. Пождали чимало, і його місце заступив д. А., під проводом котрого і було обрано трьох членів правління, кандидатів до їх та ревізійну комісію. Строком для вноса паїв було призначено перше октября. Та паї вносили кєпсько, бо всьакий бідкався на скруту та безробіття.

Аж оше 2-го ноября одбулися знову збори всіх членів товариства. На цих зборах д. Х. перш за все запротєстував проти минулих зборів правління, кажучи, що зроблено це не по закону, наривив такогò лєменту, що за малим наша справа зовсім не замерла: двоє членів правління

зріклися бути членами правління. Тільки дякуючи нашогò пан-отця Брояковського та писаря З., справу було якогось погоджено і є надія, що з першого декабря вже почнеться торгівля в нашій потреби-тєльській крамниці, яку вже давно наші сєляне виглядають.

М. ВОРОНИК, ніжинськ. пов. (на Чернігівщині). Цими днями п. земський начальник розбрав справу про крадіжку у д. Шульги осноговго бруса. Обвинувачувано П. Різника і, не зв'язуючи на те, що проти Різника були докази, земський його виправдав. Тут до річі буде згадано, що Різник зробив безліч усіх крадіжок і громада не раз намагалася його за це виселити, але ж Різник стоїть на чолі місцевої черної сотні, компонує на всіх доноси і через це він і досі живе дома та провадить свою „діяльність“. Всі були певні, що за бруса Р. не викрутиться, але й цього разу він вискочив сухим із води.

С. ГНІЙНИЦЯ, острожського пов. (на Волині). Ще в початку міс. октября у наше село приїздив волосний писарь з старшиною. Виконуючи якийсь циркуляр, вони стали заохочувати громаду заснувати є себе позичкову шадниче т-во. Сєляне, порадившись між собою, сказали, що проти заснування такого т-ва не мають нічого. Але врєшті писарь долав, що назване т-во можуть вони закласти тільки тоді, коли попередє повернуть гроші, які брали у волости. Де які сєляне борги ті вже виплатили, одначе далеко ще не всі. Через це т-ва у нашому сєлі так і досі не засновано. А воно дуже потрібне сєлянам, бо тепер грошовити люде беруть немилосєрдні проценти за незначну позичку.

Калєндарні відомості.

Пятниця, 21 ноября. (Піст). Введення у храм Прєсв. Богородиці. Сх. сон. 7 год. 42 хв., зах. сон. 3 год. 57 хв. Субота, 22 ноября. (Піст). Св. ап. Флїмїона, Архїпа, убивєні бавїри, мн. Михаїла. Сх. сон. 7 год. 43 хв., зах. сон. 3 год. 58 хв.

Редактор М. Павловський.

Видавєць С. Чупалєнко.

ТОРГОВИЙ ЖУК ДМИТРИЄВ і Н-о. Прорїзна, ДІМ Т-СТВА 17.

Повідомляє своїх д.д. покупців як ян місцевих, так і позагородніх про шодєне одержування всїх новия сезону російських і закордонних фабрн це-б-то:

Table with 2 columns: Item name and Price. Includes items like Шовк для блузок, Каванс, Тафта, Фай поплин, etc.

Приймання замовлень жіночого і чоловічого верхнього вбрання: Форми всїх учебних закладів. Демові ціни—через не дорогу плату за помешкання. ПО СУБОТАМ ПРОДАЖ ЛИШКІВ. 50-523-4

РАДИМО невідмінно спробувати нові папиреси В. О. Стамболі під назвою «Заказныя» ціною 20 шт.---6 коп.

Фабричний Магазин В. О. СТАМБОЛІ у Києві, Хрещатик, 29; в Одесі, Дерibasівська 25. 00-469-12

ГРАМОФОНИ та ПЛАСТІНКИ Акціон. 0-во Грамофон та інші. Пластінки одно і двох-бічні. С. І. ЛІБЕРШТЕЙН.

музичн. магазин у Києві, Прорїзна, 22 Велик. виб. по умір. цінам. Можна купувати на випат. Погаджєня і переробка музич. інстр. і грамоф. Постаєщик о-ва потреб. 6-489-7

СПЕЦІАЛЬНИЙ МАГАЗИН

МУЖЕСЬКОЇ БІЛІЗНИ

у Києві, Хрещатик, 31, проти апетки Марціничка.

КРАВАТОК

ЦІПКІВ

ПАРАСОЛІВ

виробів з шкури першорядних англійськ. фабр.

КЛИМОВИЧ під фірмою Old England.

25-485-7